

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Полтавський державний аграрний університет
Institute of European Education (Болгарія)
Національний аграрний університет Вірменії
University of Opole (Польща)
International Slavic University (Македонія)
ISMA University (Латвія)**

Кафедра захист рослин

**VI Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція
«Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»**

26 листопада 2024 року

УДК 632.93

3-38

Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : Матеріали VI Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції (м. Полтава, 26 листопада 2024 р.). Полтава: ПДАУ, 2024. 148 с.
DOI:10.5281/zenodo.14534615

ISBN 978-617-8466-00-8

Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), Посвідчення № 575 від 22 жовтня 2024 р. (VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»).

У збірнику представлені тези, присвячені сучасним проблемам захисту і карантину рослин, фітосанітарного моніторингу та розвитку агроєкосистем України. Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, здобувачів вищої освіти та аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських підприємств АПК різної організаційно-правової форми господарювання та всіх, кого цікавить проблематика сучасного захисту рослин в агроєкосистемах України.

The collection presents theses devoted to modern problems of plant protection and quarantine, phytosanitary monitoring and development of agroecosystems of Ukraine. The materials are intended for researchers, teachers, graduates and graduate students, specialists and managers of agricultural enterprises of various organizational and legal forms of management and all who are interested in modern plant protection in agroecosystems of Ukraine.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Доля Микола Миколайович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри інтегрованого захисту і карантину рослин Національного університету біоресурсів і природокористування України, член-кореспондент Національної академії аграрних наук України.

Поспелов Сергій Вікторович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри землеробства і агрохімії імені Сазанова Полтавського державного аграрного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського державного аграрного університету (протокол № 5 від 26.12.2024 року)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

© Полтавський державний аграрний університет, 2024

ЗМІСТ

Колесніков Л. О., Писаренко В. М.	БРУННЕР ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ – ЗАСНОВНИК ЕНТОМОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ҐРУНТОЗАХИСНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ	9
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ І КАРАНТИНУ РОСЛИН		14
Самородов В. М., Шиян О. О.	ЯСКРАВІЙ СЛІД КОРОТКОГО ЖИТТЯ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ГРОСГЕЙМА (1889-1938)	14
Венгер О. В., Федорчук Н. А., Шевчук О. П.	МИНУЛЕ І СУЧАСНЕ ВІДДІЛУ ЗАХИСТУ РОСЛИН ІНСТИТУТУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОЛІССЯ	19
Самородов В. М., Кавалір Л. В., Шиян О. О., Кигим С. Л., Халимон О. В.	ЖИТТЯ ТА ДІАПАЗОНИ ТВОРЧИХ ПОШУКІВ ГАННИ МИКИТІВНИ КОЛОБОВОЇ (1889-1979)	24
Коваленко Н. П., Поспелова Г. Д.	ВНЕСОК ПОЛТАВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ У РОЗВИТОК ДОСЛІДЖЕНЬ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН	28
Коваленко Н. П., Шерстюк О. Л.	ЗАХИСТ РОСЛИН: ІСТОРИЧНА ДОВІДКА	31
РОЗДІЛ 2. ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ. ІНТЕГРОВАНІЙ ЗАХИСТ		33
Балан Г. О., Коломієць О. М.	ХВОРОБИ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ТА ФУНГЦИДНИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	33
Бараболя О. В.	ЗАРАЖЕНІСТЬ ЗБІЖЖЯ ШКІДНИКАМИ ХЛІБНИХ ЗАПАСІВ	36
Галушко І. В., Коваленко Н. П., Поспелова Г. Д., Курило С. В.	ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН НАСІННЯ ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР	39
Голуб О. Р.	ПРОТРУЙНИКИ У ЗАХИСТІ КУКУРУДЗИ ВІД ХВОРОБ І ШКІДНИКІВ	40
Гончаренко О. М., Чмирь І. С.	СОНЯШНИКОВА ШИПОНОСКА (<i>MORDELLISTENA PARVULIFORMIS</i> STSHEGOL. – VAR.) В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ	43
Коваленко Н. П., Конєва Т. О., Лугова С. В.	ПЕРЕДПОСІВНА ОБРОБКА НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ РЕГУЛЯТОРАМИ РОСТУ	45
Коваленко Н. П., Притула А. Р., Вотінцева В. Д.	ВПЛИВ СОРТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОТРУЮВАННЯ НАСІННЯ ГОРОХУ	48

люцерни. Саме їй Г. М. Колобова у 1968 р. присвятила свою докторську дисертацію «Екологічні основи захисту насіння люцерни від шкідливих комах». Захист відбувся в Українській сільськогосподарській академії з одноголосним голосуваннями за присудження 79-річній Г. М. Колобовій наукового ступеня доктора біологічних наук [2].

За своє багаторічне життя, майже 90 років (пішла із життя 30.04.1979 р.), Ганна Микитівна проявила себе як невтомна трудівниця. Про це, крім усього викладеного, свідчать її багаточисельні нагороди. Серед них один орден Трудового Червоного Прапора, низка медалей і відомчих нагород. Усі вони – яскраве підтвердження результативності її напрацювань, якими послуговуються нині студенти, аспіранти, маститі науковці.

Бібліографія

1. Архів Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавилова. Колобова Ганна Микитівна. Справа № 4. 1922-1956 рр. 153 арк.
2. Бабенко В. Горіння. Зоря Полтавщини. 1968. 13 жовтня. С. 4.
3. Білявський Ю. В., Опара М. М. Історія створення колекції комах ентомологічного відділу Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції ім. М. І. Вавилова. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2004. № 1. С. 59-62.
4. Захарченко П. Радянський учений. Зоря Полтавщини. 1949. 8 березня. С. 3.
5. Кірпічов С. О., Матвєєва О. Ю. Ювілей вченого. Село полтавське. 1999. 19 листопада. С. 6.
6. Колобова Г. Деякі види чорнотілок, як шкідників пшениці, кукурудзи, буряків та баштанних культур. *Захист рослин*. 1925. № 1-2. С. 24-26.
7. Матвєєва О. Ю. Колобова Ганна Микитівна. *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 14: Кол – Кос. К. 2014. С. 66.

ВНЕСОК ПОЛТАВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ У РОЗВИТОК ДОСЛІДЖЕНЬ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Коваленко Н. П., Поспєлова Г. Д.

Полтавський державний аграрний університет

На початок ХХ століття у результаті наукових досліджень багатьох учених (Ф. Кеппен, І. А. Порчинський, Н. А. Холодковський, С. А. Мокржецький, А. А. Силантьєв, Я. Ф. Шрейдер та інші) було накопичено значні обсяги матеріалу щодо вивчення явищ паразитизму та хижацтва серед комах і визначені шляхи використання ентомофагів для біологічного захисту рослин.

Відомо, що у 1903 році І. В. Васильєв завіз яйцеїдів шкідливої черепашки-теленомусів із Туркестану в Харківську губернію. Паразитів-ентомофагів випустили на заселені шкідником посіви, на думку автора, це значно сприяло знищенню черепашки. В. П. Поспєлов дослідами штучного розмноження трихограми започаткував у нашій країні метод масових випусків

ентомофагів. Згодом цей прийом отримав широке застосування в боротьбі з деякими шкідниками.

У 1902 р. в росії організовано першу фітопатологічну установу – Центральну фітопатологічну станцію при Ботанічному саду у Петербурзі. Її роботу очолив А. А. Ячевський [1], а перша ентомологічна станція виникла в Україні у 1904 р. у м. Києві. Керував її діяльністю В. П. Поспелов. Темпи розвитку служби по захисту рослин у перші роки ХХ ст. були повільними: на 1912 р. у росії налічувалося лише 12 ентомологічних та фітопатологічних станцій. До їх обов'язків входило вивчення шкідливої флори та фауни, консультування землевласників із питань боротьби з шкідниками [2].

Яскравим позитивним прикладом розвитку досліджень із захисту рослин є робота Полтавської сільськогосподарської дослідної станції.

Становлення прикладної ентомології на рубежі ХІХ-ХХ ст. та її подальший розвиток пов'язані з плідною роботою ентомологічного відділу Полтавської дослідної станції та активністю Першого ентомологічного бюро, організованого губернським земством Полтавщини. З 1909 року було створено посаду губернського ентомолога, обов'язками якого передбачалося обстежувати сільськогосподарські угіддя на території губернії, визначати поширеність шкідливих організмів і допомагати місцевим жителям проводити ефективні захисні заходи [1].

Початок вивчення шкідливої ентомофауни на Полтавщині пов'язують з ім'ям М. В. Курдюмова, якого по праву вважають засновником вітчизняної прикладної ентомології. Відомий вчений-ентомолог розпочав свою роботу на Полтавській науково-дослідній сільськогосподарській станції з 1910 р. Саме його вважають засновником агротехнічного методу боротьби з шкідниками сільськогосподарських культур. Під його керівництвом працівники ентомологічного відділу вивчали фенологію шкідників, досліджували причини масового розмноження популяцій, з'ясовували вплив конкретних агротехнічних прийомів на виживання та розмноження комах-шкідників, розробляли ефективні методи обліку шкідників та фітосанітарної діагностики.

Крім М. В. Курдюмова над зазначеними пріоритетними напрямками захисту рослин та екології результативно працювали видатні вітчизняні вчені-ентомологи О. В. Знаменський (1891-1942 рр.) та Г. М. Колобова (1889-1979 рр.) [2, 3].

Хоча результати роботи Полтавських науковців отримали визнання серед вчених-ентомологів, проте рівень надання населенню кваліфікованої допомоги у питаннях боротьби зі шкідливими комахами не задовольняв повною мірою тогочасні потреби. З цією метою, у відповідь на численні звернення великих економік та господарств, Губернськими земськими зборами було порушене питання про створення в колишній Полтавській губернії установи, яка б надавала місцевому населенню безпосередню допомогу в боротьбі з найбільш поширеними шкідниками сільськогосподарських культур.

Зважаючи на це, на Полтавщині на початку ХХ ст. вивченням шкідливої ентомофауни агроценозів, крім ентомологічного відділу, почало займатися і Перше ентомологічне бюро Полтавського губернського земства. Положення про діяльність установи було розроблено у 1914 р. Очолив Перше ентомологічне бюро, посівши посаду губернського ентомолога, Д. М. Бородин, який до того часу працював спеціалістом з прикладної ентомології Департаменту землеробства [3].

Хоча бюро працювало лише один рік, за цей період його працівники Б. А. Боженко, Ф. М. Дишлер, В. Ф. Лебедева налагодили просвітницьку роботу серед місцевого населення, заснували кореспондентську мережу, яка налічувала близько 600 чоловік, детально обстежили сільськогосподарські угіддя території колишньої Полтавської губернії.

Результати роботи бюро стали значним внеском у розвиток прикладної та сільськогосподарської ентомології. Після його закриття дослідницькою роботою з вивчення комах-шкідників сільськогосподарських культур займався виключно ентомологічний відділ Полтавської сільськогосподарської науково-дослідної станції.

В Україні подальший широкий розвиток науково-дослідницької роботи у галузі захисту рослин від шкідників та хвороб пов'язаний з іменами таких фітопатологів та мікологів, як А. А. Потебня (1870-1919), Т. Д. Страхов (1890-1960), В. Ф. Пересипкін, Н. М. Підоплічко, Ф. В. Немлієнко та ін. та ентомологів: В. Т. Аверин (1885-1955), В. П. Васильєв, М. А. Теленга, Д. Ф. Руднев та ін. [1].

Зусиллями дослідних установ та спеціалістів із сільськогосподарської ентомології в країні були створені всі умови та необхідні засоби захисту, що виключали можливість масового розвитку хвороб та розмноження шкідників.

Бібліографія

1. Вергунов В. А. Полтавському товариству сільського господарства 150 років : віхи видатних діянь на благо України / В. А. Вергунов ; ННСГБ НААН. 2-ге вид., доп. і перероб. Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2015. 96 с. (Іст.- бібліогр. сер. «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 84).
2. Вергунов В. А. Розвиток сільського господарства Полтавщини в період скасування кріпацтва : навч. посіб. для студ. і викл. с.-г. закл. освіти / В. А. Вергунов, Н. П. Коваленко, О. В. Сайко ; під ред. В. А. Вергунова. К. : Нора-Прінт, 1998. 144 с.
3. Вергунов В. А., Коваленко Н. П., Сайко О. В. До питання розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні в кінці ХІХ-на початку ХХ ст. 1999. *Наукові записки НаУКМА*. 1999. Т. 14 : Історія. С. 88-92.